

Шарасвська Ю. Ю.,

*студентка кафедри банківської справи
Державного торговельно-економічного університету
Науковий керівник: **Севастьяненко О. В.,**
старший викладач кафедри адміністративного,
фінансового та інформаційного права
Державного торговельно-економічного університету*

ВАЛЮТНО-ФІНАНСОВІ ПРАВОПОРУШЕННЯ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Валютно-фінансові правопорушення – це незаконні скуповування, продаж, обмін, використання валютних цінностей як засобу платежу або застави.

Відповідальність за валютно-фінансовими правопорушеннями регулюються такими законами, кодексами та постановами як :

- Кодекс України про адміністративні правопорушення
- Кримінальний кодекс України
- Митний кодекс України
- Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність»
- Закон України «Про валюту і валютні операції»
- Закони України «Про Національний банк України»
- Закон України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг»
- Закону України «Про банки і банківську діяльність»
- Постанова Правління Національного банку України від 17 серпня 2012 року №346 «Про затвердження Положення про застосування Національним банком України заходів впливу»
- Постанова Правління Національного банку України від 03 січня 2019 року №13 «Про затвердження Положення про валютний нагляд»

Валютні цінності – це матеріальні цінності, які встановлені законодавством України щодо валютного регулювання як засіб валютно-фінансових відносин.

До валютних цінностей належать :

- Національна валюта (гривня).

Наприклад : банкноти грошової одиниці України – гривні у вигляді банкнот, монет, у тому числі тиражних, пам'ятних та ювілейних, та в інших формах, що знаходяться в обігу та є законним платіжним

засобом на території України, а також вилучених або вилучених з обігу, але підлягають обміну на грошові знаки, які у зверненні;

кошти на рахунках у банках та інших фінансових установах, виражені у гривнях; електронні гроші номіновані у гривнях.

- Іноземна валюта

Наприклад : грошові знаки грошових одиниць у вигляді банкнот, казначейських квитків, монет, що знаходяться в обігу та є законним платіжним засобом на території цієї іноземної держави або групи іноземних держав, а також вилучені або вилучені з обігу, але такі, що підлягають обміну на обіг;

- кошти на рахунках у банках та інших фінансових установах, виражені в іноземній валюті та міжнародних розрахункових (розрахункових) одиницях (у тому числі у спеціальних кредитних правах), що належать до платежів в іноземній валюті;

- електронні гроші, номіновані в іноземній валюті та/або банківських металах.

- Валютна операція

Валютна операція – це операція, яка має одну або декілька з таких характеристик:

- угода, пов'язана з переходом права власності на валютні цінності та/або права вимоги та пов'язаних з ними зобов'язань, валютні цінності яких перебувають між резидентами, нерезидентами та резидентами та нерезидентами, за винятком угод між резидентами, за яких валютні цінності зазначені у національній валюті;

- торгівля валютою;

- транскордонна передача вартості валюти та транскордонне переміщення вартості валюти.

Закон України «Про валюту та валютні операції» визначає правові основи валютних операцій, валютного регулювання та нагляду, права та обов'язки суб'єктів валютного обміну та уповноважених установ, а також визначає відповідальність за порушення ними валютного режиму. Метою цього закону є забезпечення єдиної державної політики щодо валютних операцій та вільних валютних операцій на території України. Валютні операції здійснюються без обмежень відповідно до законодавства України, за винятком випадків, передбачених законами України, що регулюють відносини у сферах забезпечення національної безпеки, запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, отриманих злочинним шляхом, фінансування тероризму або фінансування поширення зброї масової поразки, виконання Україною зобов'язань за міжнародними договорами, на які Верховна Рада України дала обов'язкову згоду, а також випадки запровадження

Національним банком України захисних заходів для виконання цього Закону [1].

За порушення валютного законодавства передбачена адміністративна відповідальність. Адміністративну відповідальність за незаконні валютні операції передбачено ст. 162 Кодексу України про адміністративні правопорушення. Вказує, що незаконна купівля, продаж, обмін, використання валютних цінностей як засіб платежу або забезпечення, якщо вартість предмету незаконної угоди не перевищує 18 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, тягне за собою накладення штрафу від 30 до 44 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією валютних цінностей. Предметом цього злочину є суспільні відносини у сфері обігу грошових цінностей. Об'єктивна сторона злочину виражається у здійсненні незаконної купівлі, продажу, обміну, використання валютних цінностей як засіб платежу або як забезпечення. Суб'єктивна сторона злочину визначається ставленням до наслідків та характеризується наявністю провини у вигляді прямого чи непрямого наміру. Об'єктом злочину можуть стати особи віком від 16 років [2].

З 24 лютого 2022 року в Україні діє воєнний стан, але Національний банк України продовжує застосовувати заходи впливу щодо порушників валютно-фінансового законодавства.

Станом на 5 серпня 2022 року Національний банк України вжив заходів щодо чотирьох фінансових компаній, які здійснюють торгівлю валютними цінностями, у вигляді відкликання (анулювання) ліцензії на торгівлю валютними цінностями (обмін валюти), а також щодо двох фінансових компаній – штрафи та письмові попередження.

Зокрема, ліцензії ТОВ ФК «КОНСТАНТА М» (ЄДРПОУ 42398871), ТОВ «ДСД ФІНАНС» (ЄДРПОУ 39656355), ТОВ «24 ОНЛАЙН» (ЄДРПОУ 39945438), ТОВ «ФІНАНСУЗ» скасовано. Ці компанії охоплюють близько 15% ринку обміну готівки та мають понад 600 пунктів обміну валюти[3].

Дві компанії – ТОВ ФК "ФІНОФІС" (ЄДРПОУ 43473797) та ТОВ "24 ONLINE" (ЄДРПОУ 39945438) – були оштрафовані. Розмір штрафу становить 151 000 гривень за одну установу за виявлені порушення Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню поширення зброї масової поразки» та законодавства України. «Про валюту та валютні операції». До цих двох фінансових фірм також застосовуються письмові відмови від відповідальності.

Нагадаємо, з метою мінімізації спекуляцій на валютному ринку в умовах військового часу регулятор посилив вимоги до небанківських

фінансових організацій та поштових операторів, які здійснюють торгівлю валютними цінностями у готівковій формі (обмін валюти).

Враховуючи суспільну значущість справи під час військового стану, у порядку, передбаченому постановою Правління Національного банку України від 29 липня 2022 р. № змін до Постанови Ради Національного банку України від 6 березня 2022 року № 39», наглядовий орган розпочав позапланові виїзні перевірки структурних підрозділів установ, які мають ліцензії Національного банку України на проведення валютних операцій, щодо дотримання ними порядку організації та проведення торгів у валютних цінностях у грошовій формі, як зазначено регулятором.

На 4 серпня 2022 року Національним банком проведено 40 перевірок структурних підрозділів 15 небанківських кредитно-фінансових організацій. За результатами даних перевірок встановлено факти, що перешкоджають проведенню членами інспекційної групи позапланових виїзних перевірок, перешкоджання таким перевіркам, проведення операцій з обміну валюти без оформлення документів та інші порушення.

Разом з тим, за результатами виїзного нагляду за небанківськими кредитно-фінансовими організаціями, які мають ліцензію Національного банку України на право проведення валютних операцій, виявлено низку грубих порушень, які полягають у скоєнні операцій всупереч постанові Правління Національного банку України від 24 лютого 2022 р. № 18 «Про функціонування банківської системи в період запровадження військового стану», яким запроваджено низку обмежень на валютному ринку. Ці та інші рішення було ухвалено на засіданні Комітету з нагляду та регулювання ринків небанківських фінансових послуг 5 серпня 2022 року. Водночас проводяться перевірки небанківських фінансових організацій, які торгують валютними цінностями. Їхня мета – забезпечити прозорий ринок торгівлі валютними цінностями у вигляді готівки та цивілізовані правила роботи на ньому.

Список використаних джерел:

1. Закон України про валюту і валютні операції. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19#Text>
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>
3. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua>